

9. Oikeudenmukaisuuden luonne Ydinsisällöt

Oikeudenmukaisuus yksilön hyveenä

- Yksi kardinaalihyveistä, jotka ovat tarpeen kaikissa tilanteissa.
- Oikeudenmukaisen ihmisen tunnistaa siitä, että hyveet muodostavat tasapainoisen kokonaisuuden.

Kardinaalihyveet

Rohkeus

Kohtuullisuus

Viisaus

Oikeuden-
mukaisuus

Oikeudenmukaisuus yhteisön hyveenä

- Oikeudenmukaisuus tekee yhteiskunnasta tasapainoisen kokonaisuuden.
- Yhteiskunnassa oikeudenmukaisuutta tarvitaan etujen ja rasitteiden jakamista, ihmisten välisten erojen tasaamiseen ja vääryyksien korjaamiseen.

Oikeudenmukaisuuden kaksi puolta

Rasitteiden ja hyötyjen jaossa käytetyt periaatteet

esimerkiksi periaatteet, joiden mukaan kotityöt ja viikkorahat jaetaan perheessä iän mukaan

Kunkin osaksi tulevat rasitteet ja hyödyt

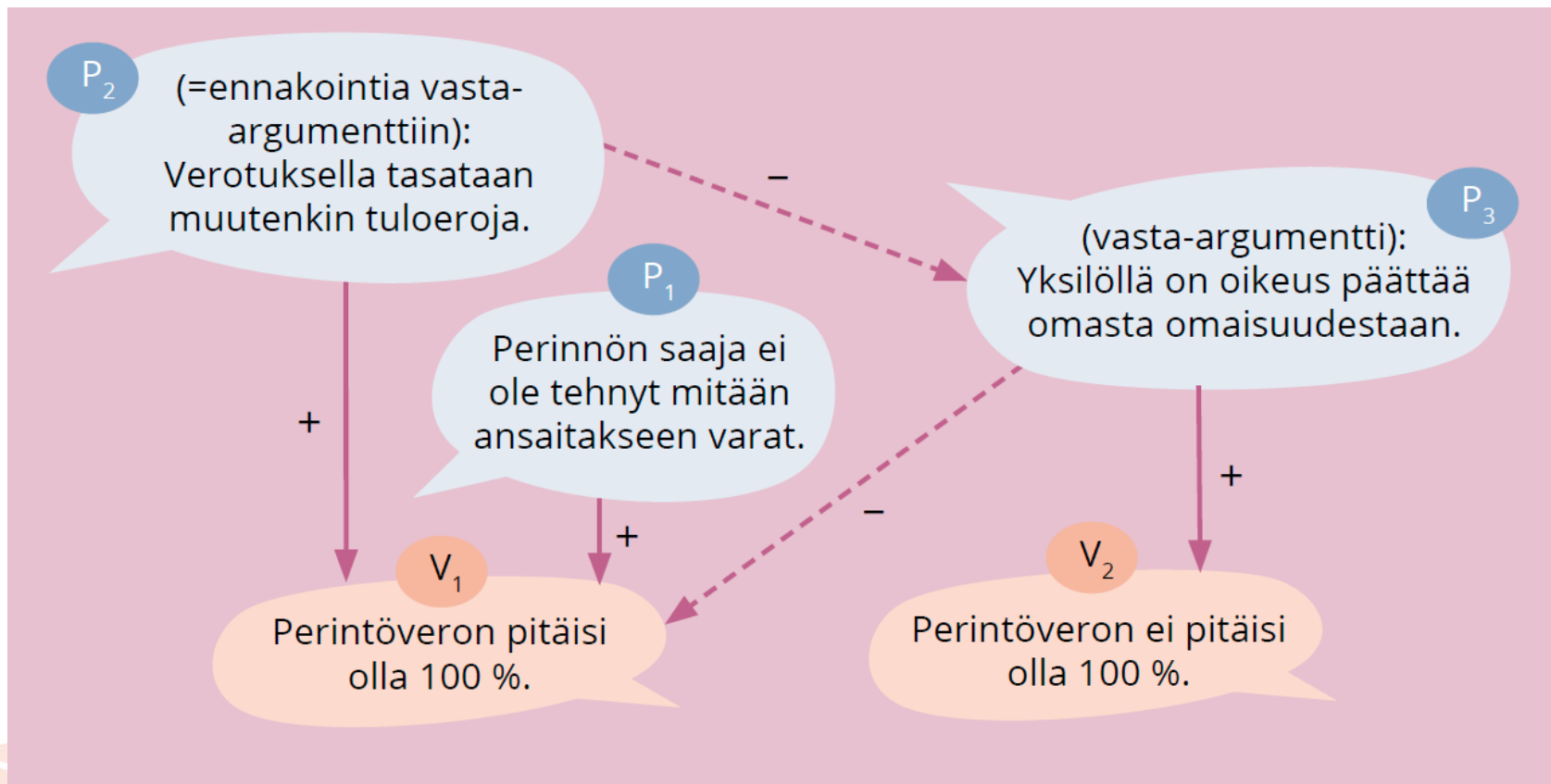
esimerkiksi kuinka monta tiskivuoroa kukin hoitaa ja kuinka suuri on kunkin viikkoraha

Taito: Vasta-argumenttien ennakointi

- Vastustajan esittämien vasta-argumenttien ennakoiminen on tärkeä osa vakuuttavaa argumentaatiota.
  - Hahmottele jo ennen väittelyä vastustajan keskeisimmät vasta-argumentit.
- Vastustajan vasta-argumenttien hahmottaminen.
  - Eläydy vastustajan näkökulmaan.
- Vasta-argumenttien ennakoimisen edut
  - Auttaa laajentamaan omaa näkökulmaa tarkasteltavaan aiheeseen
  - Tarjoaa mahdollisuuden korjata ja tarkentaa omia argumentteja.

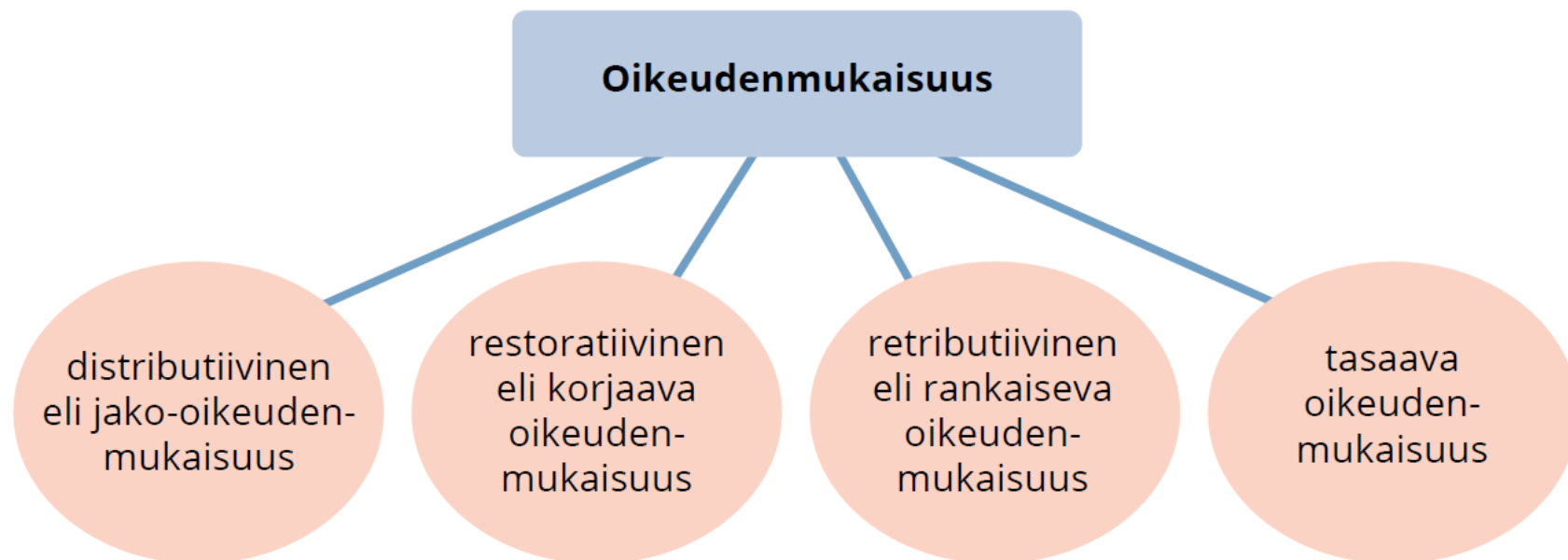
10. Oikeudenmukaisuuden toteuttaminen Ydinsisällöt

Oikeudenmukaisuuden muodot

- **Distributiivinen eli jako-oikeudenmukaisuus**
  - Miten ja millä perusteella edut ja rasitteet tulisi jakaa?
- **Restoratiivinen eli korjaava oikeudenmukaisuus**
  - Miten ihmisten välisiä lähtökohtaisia eroja voidaan paikata tukitoimilla?
- **Retributiivinen eli rankaiseva oikeudenmukaisuus**
  - Miten väärin toimineita on oikeudenmukaista rangaista?
- **Tasaava oikeudenmukaisuus**
  - Millaisia ihmisten välisiä eroja tulisi tasoittaa?

Oikeudenmukaisuuden muotoja

Oikeudenmukaisuuden periaatteet

1. Jokaisen on saatava se, mitä hänelle kuuluu.
2. Samanlaisia kohdellaan samalla tavoin ja erilaisia eri tavoin.

Ongelma: Millaisia kriteereitä tai arviointiperusteita näiden periaatteiden soveltaminen edellyttää?

Oikeudenmukaisuuden periaatteet

Jokaiselle on annettava se,
mikä hänelle kuuluu.

Samanlaisia on kohdeltava samalla
tavoin ja erilaisia eri tavoin.

Distributiivinen eli jako-oikeudenmukaisuus Minerva

Millä perusteella etuja ja taakkoja on oikeudenmukaista jakaa?

Tasan kaikille
(egalitarismi)

Tarpeiden
mukaan

Kykyjen
mukaan

Ansioiden
mukaan
(meritokratia)

Tasaava oikeudenmukaisuus

- Ihmisten synnynnäiset kyvyt ovat erilaisia.
- Ihmiset syntyvät erilaisiin ympäristöihin.
- Tasajako ei luo yhdenvertaisuutta, koska ihmiset käyttävät saamiaan resursseja eri tavoin.
- Tasaava oikeudenmukaisuus pyrkii luomaan mahdollisuuksien tasa-arvoa eli luomaan kaikille riittävät lähtökohdat tavoitella arvokkain pitämiään päämääriä.

Retributiivinen eli rankaiseva oikeudenmukaisuus

- Kosta ei moderneissa yhteiskunnissa pidetä hyväksyttävänä, vaan rankaiseminen jätetään yhteiskunnalle.
- Poliisin tehtävänä on tutkia rikos ja oikeuslaitoksen päättää rangaistuksesta ja korvauksista.

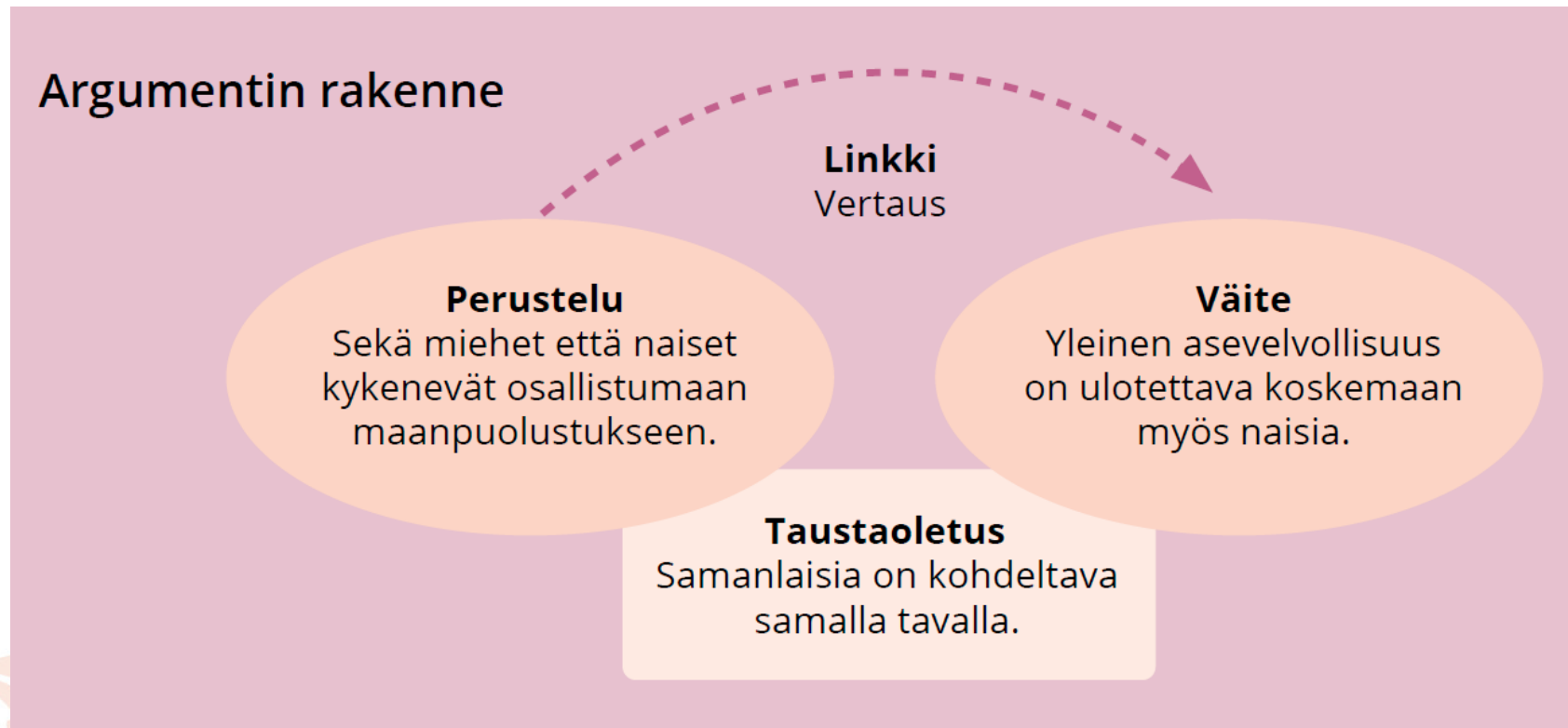

Restoratiivinen eli korjaava oikeudenmukaisuus

- Syrjivät ja epäoikeudenmukaiset rakenteet aiheuttavat kärsimystä ja eriarvoisuutta.
- Rikoksen uhriksi joutuminen tuottaa erilaisia menetyksiä, kipua ja kärsimystä.
- Restoratiivinen oikeudenmukaisuus pyrkii korvaamaan menetyksiä määräämällä vastuulliset maksamaan korvauksia ja hyvityksiä.

Taito: Argumenttien tunnistaminen

Argumentin osien tunnistaminen

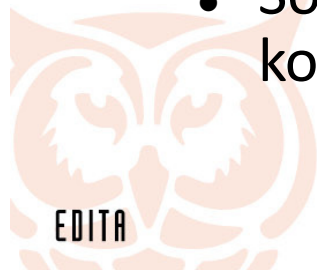
- **Väite:** Mitä keskustelija haluaa yleisönsä uskovan? Mitä kirjoittaja yrittää vakuuttaa lukijoilleen?
- **Perustelut:** Mihin argumentoija vetoaa väitteensä tueksi? Minkä nojalla väite pitäisi uskoa?
- **Linkki:** Millainen yhteys perustelujen ja väitteen välillä on ?
- **Taustaoletukset:** Mitkä argumenttia tukevat väitteet oletetaan tosiksi?

11. Yksilön oikeudet Ydinsisällöt

Platonin valtio on hierarkkinen yhteiskunta

- Oikeudenmukaisessa valtiossa jokaisella on hänelle kuuluva paikka ja tehtävä kokonaisuuden osana.
- Ihmisten paikka yhteiskunnassa ei perustu vanhempien asemaan vaan yksilön kykyihin.
- Jokainen saa koulutuksen kykyjään vastaavaan tehtävään.
- Työläiset ovat hyödykkeitä tuottavia käsityöläisiä, maanviljelijöitä ja kauppiaita.
- Soturit huolehtivat valtion sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta noudattamalla valtaapitävien ohjeita.
- Hallitsijat ovat filosofeja.
- Soturien ja hallitsijoiden on luovuttava omistusoikeudesta korruption välttämiseksi.

Platonin valtio

Sielun osat

Järki

Tahto

Halu

Hyve

Viisaus

Rohkeus

Kohtuullisuus

Paikka valtiossa

Hallitsijat

Soturit

Työläiset

Oikeuden-
mukaisuus

Valtio oikeuksien ja vapauksien turvaajana *Minerva*

- Liberalismi: valtion tehtävä on turvata yksilön vapaudet ja oikeudet lakien avulla.
  - taustalla ajatus yhteiskuntasopimuksesta
- Oikeudet voidaan jakaa kahtia:
  - Negatiiviset oikeudet, esim. yksityisyyden suoja
    - Ihmisten elämään ei saa puuttua ilman lakiin kirjattua perustetta.
  - Positiiviset oikeudet, esim. sananvapaus
    - antavat yksilölle luvan johonkin asiaan

Oikeudet

Negatiiviset oikeudet

- oikeus olla joutumatta jonkin toiminnan kohteeksi
- esimerkiksi oikeus olla joutumatta orjaksi

Positiiviset oikeudet

- oikeus tehdä tai saada jotakin
- omistusoikeus
- esimerkiksi oikeus koulutukseen tai terveydenhuoltoon

Taito: Analogiapäätely

- Analogiapäätelyssä kahta erityyppistä asiaa verrataan toisiinsa.
- Siitä, että asiat muistuttavat toisiaan jossain suhteessa, päätellään niiden olevan samanlaisia myös jossain muussa suhteessa.
- Esimerkiksi: Säätilaa ja talouden suhdannevaihteluita on molempia vaikea ennustaa. Sateen jälkeen tulee aina ennemmin tai myöhemmin aurinkoista. Vastaavasti taloudessakin laskusuhdanteen jälkeen tulee ennemmin tai myöhemmin noususuhdanne.

12. Tasa-arvo ja vapaus

Ydinsisällöt

Locke ja omaisuuden synty

- Omaisuutta syntyy, kun ihminen yhdistää työnsä esimerkiksi viljelysmaahan tai johonkin raaka-aineeseen.
- Jokainen voi parantaa asemaansa yritteliäisyydellään ja omalla työllään.

Marx ja kommunismi

- Raaka-aineita ei voi hankkia eikä tuotantolaitosta perustaa ilman alkupääomaa.
- Ne, joilla on pääomaa, voivat kasvattaa omaisuuttaan.
- Pääoma kasautuu yhteiskunnassa: rikkaat rikastuvat entisestään.
- Maaomaisuus ja tuotantolaitokset tulisi ottaa yhteiskunnan haltuun.
- Yhteisomistukseen perustuvassa yhteiskunnassa kaikki työskentelisivät yhteiseksi hyväksi ja kukin saisi yhteiskunnalta sen, mitä tarvitsee.
- Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa huolehditaan myös työläisten eduista.

John Rawls ja oikeudenmukaisuusteoria

- Oikeudenmukaisuus toteutuu, kun kaikki voivat päästä yksimielisyyteen reilun alkutilan ehdoista.
- Alkutilassa
  - ihmiset sopivat periaatteista, joiden varassa yhteiskunnan elämä järjestetään.
  - päätökset tehdään tietämättömyyden verhon takana: ihmiset eivät tiedä, millaisia ominaisuuksia heillä on ja mikä heidän yhteiskunnallinen asemansa on.
  - päädytään luomaan yhteiskunta, joka on mahdollisimman hyvä kaikista huonoimmassa tilanteessa olevalle.
- Alkutilassa yhteiskuntaelämää ohjaamaan valitaan kaksi periaatetta, niin että yhteiskunnassa kaikille:
  - taataan yhtäläiset perusvapaudet = vapausperiaate
  - turvataan mahdollisuuksien tasa-arvo = eroperiaate.

Oikeudenmukaisuusteoria

RAWLSIN AJATUSKOE

Alkutilassa valitaan yhteiskunnan peruseriaatteet.

Tietämättömyyden verhon takana kukaan ei tiedä omaa asemaansa.

Oikeudenmukaisuuden perustaksi valitaan **vapauseriaate ja eroperiaate**.

KRITIIKKIÄ

Jo lähtökohta on individualistinen.

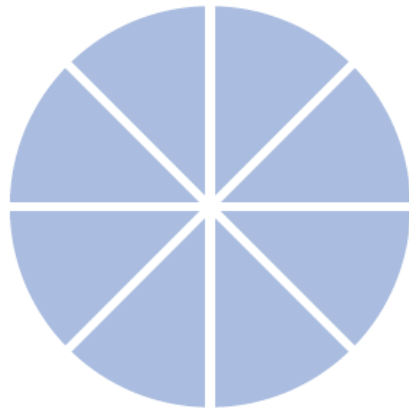
Valitsijat ovat kaikki täysi-ikäisiä, omia etujaan ajamaan kykeneviä ihmisiä.

Tasajako ja erojen salliminen

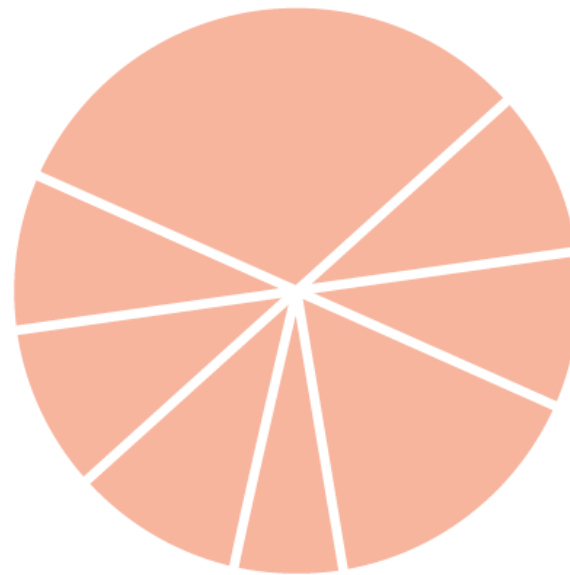
Tasajako

Jokainen saa saman verran työpanoksestaan riippumatta.

Erojen salliminen

Jokainen saa oman työpanoksensa mukaisesti.

Oikeudenmukaisuus nyt

- Oikeudenmukaisuuden näkökulma edellyttää, että
  - suomalaisen yhteiskunnan lisäksi tarkastellaan myös muuta maailmaa ja otetaan huomioon tulevaisuuden ihmiskunta.
  - huolehditaan mm. luonnon kantokyvystä ja kannetaan vastuuta pakolaiskriisien hoidosta.

Taito: Haaveilu

- Haaveilussa mielen annetaan vapaasti leikkiä uusien ideoiden parissa.
- Haaveillessa voi huomata, että asiat voisivat olla toisinkin.
- Monet nykyään itsestään selvinä pidetyt asiat, esim. naisten äänioikeus tai työttömyysturva, ovat aiemmin olleet vain ihmisten kaukaisia haaveita.

